

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЇТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ І УПРАўЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЇТВА ПРЫ СНК БССР

№ 7 (530)

Пятніца, 1 сакавіка 1946 г.

Цана 50 кап.

Слава геніяльнаму палкаводцу
Генералісімусу Совецкага Саюза
таварышу СТАЛІНУ!

УКАЗ

Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

АБ ПЕРАўТВАРЭННІ НАРОДНАГА КАМІСАРЬЯТА АБАРОНЫ САЮЗА ССР У НАРОДНЫ КАМІСАРЬЯТ УЗБРОЕННЫХ СІЛ САЮЗА ССР

Пераўтварыць Народны Камісарыят Абароны Саюза ССР у Народны Камісарыят Узброеных Сіл Саюза ССР, аб'яднаўшы ў гэтым Наркамзе ўсе ўзброеныя сілы Саюза ССР — наземныя войскі, ваенна-паветраныя сілы і ваенна-марскія сілы.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

М. КАЛІНІН.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

А. ГОРКІН.

Масква, Крэمل.
25 лютага 1946 г.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

Аб прызначэнні Генералісімуса Совецкага Саюза таварыша СТАЛІНА І. В. Народным Камісарам Узброеных Сіл і Вярхоўным Галоўнакамандуючым Узброенымі Сіламі Саюза ССР

Прызначыць Генералісімуса Совецкага Саюза таварыша СТАЛІНА Іосіфа Вісар'янавіча Народным Камісарам Узброеных Сіл і Вярхоўным Галоўнакамандуючым Узброенымі Сіламі Саюза ССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

М. КАЛІНІН.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

А. ГОРКІН.

Масква, Крэمل.
25 лютага 1946 г.

УКАЗ

Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

АБ СКАСАВАННІ НАРОДНАГА КАМІСАРЬЯТА ВАЕННА-МАРСКОГА ФЛОТА САЮЗА ССР

У адпаведнасці з Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза ССР аб утварэнні Народнага Камісарыята Узброеных Сіл Саюза ССР — Народны Камісарыят ваенна-марскога флота Саюза ССР скасаваць.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

М. КАЛІНІН.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

А. ГОРКІН.

Масква, Крэمل.
25 лютага 1946 г.

Таварышу Андрэю Аляксандравічу ЖДАНАВУ

Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай Партыі (большэвікоў) і Совет Народных Камісараў Саюза ССР гарача вітаюць Вас, вернага папалечніка таварыша Сталіна, выдатнага дзеяча большэвіцкай партыі і савецкай дзяржавы, — у дзень Вашага п'яцідзесяцігоддзя.

Усё сваё сьвядомае жыццё Вы прысьвяцілі рэвалюцыйнай барацьбе за справу рабочага класа, за камунізм. На працягу сваёй шматгадовай работы Вы нястомна змагаліся за ажыццяўленне палітыкі большэвіцкай партыі. У гады Айчынай вайны Вы аддавалі ўсе свае сілы справе абароны Радзімы.

Жадаем Вам, дарагі Андрэй Аляксандравіч, шмат гадоў здароўя і далейшай паспяховай работы на карысьць нашай вялікай Радзімы.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ
ВКП(б)

СОВЕТ НАРОДНЫХ КАМИСАРАУ
САЮЗА ССР

УКАЗ

Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

АБ УЗНАГАРОДЖЭ ТАВАРЫША ЖДАНОВА А. А. ОРДЭНАМ ЛЕНИНА

У сувязі з п'яцідзесяцігоддзем з дня нараджэння Сакратара ЦК ВКП(б) тав. Жданова А. А. і прымаючы пад увагу яго выдатныя заслугі перад партыяй і савецкім народам, узнагародзіць тав. Жданова Андрэя Аляксандравіча ордэнам Леніна.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

М. КАЛІНІН.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

А. ГОРКІН.

Масква, Крэمل.
25 лютага 1946 г.

Узнагароджанне работнікаў тэатра імя Янкі Купалы

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 19 лютага г. г. за шматгадовую плённую працу ў справе развіцця тэатральнага мастацтва Беларускай ССР і ў сувязі з 25-гадовым юбілеем Беларускага Дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычнага тэатра імя Янкі Купалы — узнагароджаны: ганаровыя граматы Вярхоўнага Савета БССР: Уладзімірскі, Глебаў, Галіна, Грыгоніс, Ждановіч, Крапіва, Літвінаў, Мірнык, Міровіч, Платонаў, Рэжэцкая, Рахленка, Рамановіч; граматы Вярхоўнага Савета БССР: Алер, Абрамовіч, Альпярэвіч, Бірыла, Былінскі, Бярэаноўскі, Волкаў, Гаратаў, Гайдарын, Гурэвіч, Гейц, Гуліс, Гурыновіч, Дзядзюшка, Дакальская, Злотнік, Зелянкевіч, Кашэльнікава, Кунін, Краўцоў, Крыгель, Касіла, Кудраўцаў, Кубельская, Лыска, Лідская, Мінкевіч, Пола, Пекур, Пржыбытка, Родкіна, Станюта, Скакун, Ушякоў, Шашалевіч, Шапко, Шаціла, Шышко, Янпольскі.

ЗАГАД

Народнага Камісара Абароны Саюза ССР

23 лютага 1946 г. № 8 гор. Масква

Таварышы чырвонаармейцы і чырвона-флотцы, сержанты, афіцэры і генералы! Сёння мы святкуем 28-ю гадавіну існавання Чырвонай Арміі.

28-ю гадавіну Чырвоная Армія сустракае ў росквіце сваіх сіл, асвятленая славай перамог над нямецкімі і японскімі імперыялістамі. З працяглай і цяжкай вайны Чырвоная Армія выйшла пераможца, з высокімі маральна-баявымі якасцямі, якая мае зусім сучаснае ўзбраенне, вопытнейшых і загартаваных камандзіраў.

У вайне з фашысцкімі захопнікамі Чырвоная Армія аказалася на вышнім сваім вялікім задах, паказала сябе вернай і надзейнай абаронай інтарэсаў савецкай дзяржавы. Нашы байцы, афіцэры і генералы апрадалі давер народа і з часцю выканалі свой абавязак перад Радзімай. Савецкія людзі ўвачавікі пераканаліся, што яны смеда могуць абперціся на Чырвоную Армію. Усе народы нашай краіны па праву ганарыцца сваёй арміяй, яе перамогамі і шануюць свашчынную памяць герояў, якія палі смерцю храбрых у баях за Айчыну.

Выдатныя перамогі Чырвонай Арміі тлумачацца, перш за ўсё, тым, што яна з'яўляецца сапраўды народнай арміяй і абараняе інтарэсы свайго народа. Савецкія людзі гарача любяць сваю армію і пастаянна клопацца аб умацаванні яе магутнасці. Гэтыя клопаты асабліва ярка праявіліся ў цяжкія гады Вялікай Айчынай вайны. Увесь наш народ, не пакладаючы рук, дні і ночы працаваў для фронту, для перамогі. Без самаадданай працы рабочых, сялян, інтэлігенцыі, без іх матэрыяльнага і маральнага падтрымання Чырвоная Армія не магла б адолець ворага.

Перамогі Чырвонай Арміі тлумачацца далей тым, што аб ёй клопацца і яе выхоўвае камуністычная партыя.

Выконваючы заповеды вялікага Леніна, савецкі народ пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі ператварыў нашу Радзіму з адсталай краіны ў перадавую, з аграрнай — у індустрыяльную. Тым самым былі створаны ўсе неабходныя матэрыяльныя магчымасці для паспяховай барацьбы Чырвонай Арміі з ворагамі.

У гады Вялікай Айчынай вайны камуністычная партыя згуртавала нашу краіну ў адзіны ваенны лагер і накіравала ўсе намаганні народа і арміі да адной агульнай мэты — разгрому ворага. Камуністычная партыя растлумачвала савецкім воінам сэнс і мэты вайны, выхоўвала ў іх любоў да Радзімы, ума-

цоўвала баявы дух, прывівала ім бесстрашна і дысцыпліну. Усё гэта з'явілася важнай умовай нашай перамогі.

Закончыўшы вайну перамогай над ворагамі, Савецкі Саюз уступіў у новы, мірны перыяд свайго гаспадарчага развіцця. У сучасны момант перад савецкім народам стаіць задача — замацаваць заваяваныя пазіцыі, рушыць далей наперад да новага гаспадарчага ўздыму. Мы не можам абмяжоўвацца замацаваннем гэтых пазіцый, бо гэта прывяло б да застою, — мы павінны рушыць далей наперад, каб стварыць умовы для новага магутнага ўздыму народнай гаспадаркі. Мы павінны ў найкарацейшы тэрмін залчыць раны, нанесеныя ворагам нашай краіны, і аднавіць даваенны ўзровень развіцця народнай гаспадаркі з тым, каб значна пераўзыйці ў блэйэйшы час гэты ўзровень, павысіць матэрыяльныя дабрабыт народа і яшчэ больш умацаваць ваенна-эканамічную магутнасць Савецкай дзяржавы.

У новых умовах Чырвоная Армія павінна пільна абараняць мірную творчую працу савецкага народа, надзейна забяспечваць дзяржаўныя інтарэсы Савецкага Саюза і зрабіць недаступнымі для ворагаў рубяжы нашай Радзімы.

У часе вайны галоўнай задачай байцоў, афіцэраў і генералаў Чырвонай Арміі было заваяванне перамогі, умелае ўжыванне сваіх сіл і ведаў для поўнага разгрому ворага. У мірны час першасупярэная задача ўсіх без выключэння байцоў, афіцэраў і генералаў заключаецца ў бесперапынным удасканаленні сваіх ваенных і палітычных ведаў. Усе чырвонаармейцы і сержанты павінны нястомна вывучаць ваенную справу, ведаць сваю зброю і бездакорна выконваць свае абавязкі па службе. Ад афіцэрскага складу зараз, як ніколі раней, патрабуецца ўменне добра навука і выхоўваць падначаленых. У гады вайны афіцэры і генералы Чырвонай Арміі добра авалодалі майстарствам ваджэння войск на полі бою. Цяпер усе афіцэры і генералы павінны ў дасканальна авалодаць майстарствам навування і выхавання войск у мірнай абстаноўцы.

Вялікая Айчынная вайна ўнесла ў ваенную справу многа новага. Баявы вопыт, здабыты на полях бітваў, уяўляе багату скарбніцу для навування і выхавання войск. Таму ўсю падрыхтоўку арміі трэба праводзіць на аснове ўмелага засваення вопыту мінулай вайны. Гэты вопыт неабходна таксама ўсебакова выкарыстаць для тэарэтычнай адукацыі афіцэрскага кадраў і далейшага росту савецкай ваеннай навукі. Трэба памя-

таць, што ваенная справа бесперапынна і хутка развіваецца. Чырвоная Армія абавязана не толькі паспяваць за развіццём ваеннай справы, але і рухаць не наперад.

Чырвоная Армія мае на сваім узбраенні пераапаўнаважаную тэхніку, якая з'яўляецца асновай яе баявой магутнасці. Задача заключаецца ў тым, каб выдатна ведаць гэтую тэхніку, умела валодаць ёю і берагчы яе, як знічў вока.

Поспехі ў навуцкім і выхаванні войск намаслімы без моцнай дысцыпліны і строгага воінскага парадку, падтрыманне якіх з'яўляецца галоўнейшым абавязкам усяго складу арміі. Апорай дысцыпліны і парадку павінны быць, у першую чаргу, нашы камандныя кадры, у тым ліку старшыні і сержанты — блэйэйшыя і неспарэдыя начальнікі і выхавальнікі чырвонаармейцаў.

Байцы, афіцэры і генералы Чырвонай Арміі маюць вялікія заслугі перад народам і Радзімай. Аднак, гэта не павінна прыводзіць да зазнайства і добрадушша. Не фанабэрыцца сваімі заслу-

гамі, а добрасумленна працаваць на сваім пасту, аддаючы ўсе сілы і веды на карысьць Чырвонай Арміі — вош што патрабуецца ад кожнага савецкага воіна.

Таварышы чырвонаармейцы і чырвона-флотцы, сержанты, афіцэры і генералы! Ад імя Савецкага Урада і нашай камуністычнай партыі вітаю і віншую вас з 28-й гадавінай Чырвонай Арміі! У адзначэнне дня Чырвонай Арміі — загадаю:

Сёння, 23 лютага, салютаваць: у сталіцы нашай Радзімы — Маскве, у сталіцах Саюзных Рэспублік і ў гарадах-героях — Ленінградзе, Сталінградзе, Севастопалі і Одэсе — дваццаціцю артылерыйскімі залпамі.

Няхай жыве наша пераможная Чырвоная Армія!

Няхай жыве наш пераможны Ваенна-Марскі Флот!

Няхай жыве наша слаўная камуністычная партыя!

Няхай жыве вялікі савецкі народ!

Няхай жыве наша магутная Радзіма!

Народны Камісар Абароны СССР Генералісімус Совецкага Саюза І. СТАЛІН.

Таварышы чырвонаармейцы і чырвона-флотцы, сержанты, афіцэры і генералы! Ад імя Савецкага Урада і нашай камуністычнай партыі вітаю і віншую вас з 28-й гадавінай Чырвонай Арміі! У адзначэнне дня Чырвонай Арміі — загадаю:

Сёння, 23 лютага, салютаваць: у сталіцы нашай Радзімы — Маскве, у сталіцах Саюзных Рэспублік і ў гарадах-героях — Ленінградзе, Сталінградзе, Севастопалі і Одэсе — дваццаціцю артылерыйскімі залпамі.

Няхай жыве наша пераможная Чырвоная Армія!

Няхай жыве наш пераможны Ваенна-Марскі Флот!

Няхай жыве наша слаўная камуністычная партыя!

Няхай жыве вялікі савецкі народ!

Няхай жыве наша магутная Радзіма!

Народны Камісар Абароны СССР Генералісімус Совецкага Саюза І. СТАЛІН.

Прэзідыуму Вярхоўнага Савета Грузінскай ССР Совету Народных Камісараў Грузінскай ССР Цэнтральнаму Камітэту Комуністычнай партыі (большэвікоў) Грузіі

Совет Народных Камісараў Саюза ССР і Цэнтральны Камітэт Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў) гарача вітаюць рабочых, калгаснікаў і інтэлігенцыю Грузінскай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі ў дзень 25-годдзя Савецкай Грузіі.

Грузінскі народ на працягу стагоддзяў змагаўся з ішаземнымі захопнікамі за сваю свабоду і незалежнасць. Працоўная Грузія праводзіла самаадданую барацьбу супроць сваіх прыгнятальнікаў — царскіх чыноўнікаў, грузінскіх абшарнікаў і капіталістаў. Гэтая барацьба грузінскага народа завяршылася поўным поспехам. 25 лютага 1921 года працоўная Грузія пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў, пры дапамозе вялікага рускага народа скінула рэакцыйны, варожы народу рэжым, устанавіў савецкую ўладу і тым самым выратаваў краіну ад заняволення яе ішаземнымі імперыялістамі. З гэтага часу пачалася новая эпоха ў гісторыі вольналюбывага грузінскага народа.

За гады савецкай улады Грузія ператварылася ў перадавую сацыялістычную рэспубліку. Вялікіх поспехаў дасягнула Савецкая Грузія ў развіцці сацыялістычнай прамысловасці. За гады пяцігоддзя ў рэспубліцы пабудавана больш 800 прамысловых прадпрыемстваў. Карным чынам рэканструіра-

ваны марганцавая, нафта-перапрацоўвачая і вугальная галіны прамысловасці. Нанова створаны такія галіны прамысловасці, як машынабудавальнічая, па здабычы рэдкіх металаў, хімічная, тэкстыльная, харчовая і другія. Пабудаваны станкабудавальнічы, авіяцыйны, аўтарамонтны і чыгуна-сталеліцейны заводы ў Тбілісі, машынабудавальнічы і нафтапераробныя заводы ў Батумі, кансервавыя камбінаты ў Горы і Кутаісі, Інгурскі папяровы камбінат, шўжакамбінат, дзесяткі чайных і табачных фабрык і многа другіх прадпрыемстваў. У рэспубліцы пабудаваны пяць буйных і да 500 дробных гідрэлектрастанцый.

Калгасны лад пераўтварыў сельскую гаспадарку Грузінскай Савецкай Рэспублікі. Узброеныя сучаснай перадавай тэхнікай, калгасы і саўгасы Грузіі паспяхова асвоілі вырошчванне новых высокакаштоўных цытрусавых і тэхнічных культур. Плошча чайных плантацый павялічылася за 60 гадоў савецкай улады больш чым у 60 разоў, пад цытрусавыя культуры — у 50 разоў. Калгасы і саўгасы Грузіі штогод даюць нашай краіне тысячы тон чаю, сотні мільёнаў штук мандарынаў, апельсінаў і лімонаў.

У рэспубліцы паспяхова развіваюцца вінаградарства, гледзеводства, табакводства і іншыя галіны сельскай гаспадаркі.

Савецкая ўлада забяспечыла адраджэнне і росквіт грузінскай навукі, культуры і мастацтва. Грузінская ССР стала краінай суцэльнай пісьменнасці. Да рэвалюцыі ў Грузіі было 1.785 пачатковых і сярэдніх школ. Цяпер у рэспубліцы працуе 4.120 пачатковых і сярэдніх школ, 126 тэхнікумаў і 22 вышэйшыя навуцальныя ўстановы. Колькасць вучняў у школах павялічылася з 158 тысяч да 600 тысяч чалавек. У Грузіі створана Акадэмія навук і вялікая колькасць навукова-даследчых устаноў.

У гады Айчынай вайны грузінскі народ з часцю выканаў свой абавязак перад Радзімай. За ўмелыя баявыя дзеянні і гераічныя подзвігі ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі дзесяткі тысяч воінаў-грузін узнагароджаны ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза. Рабочыя, калгаснікі і інтэлігенцыя Савецкай Грузіі самааддана працавалі для заваявання перамогі над ворагам.

Совет Народных Камісараў Саюза ССР і Цэнтральны Камітэт ВКП(б) выказваюць цвёрдую ўпэўненасць у тым, што працоўная Грузінская Савецкая Соцыялістычная Рэспублікі будучы і ў далейшым нястомна змагацца за новыя поспехі ў развіцці народнай гаспадаркі і культуры Савецкай Грузіі, за далейшае ўмацаванне магутнасці нашай Савецкай дзяржавы.

Цэнтральны Камітэт ВКП(б)

Совет Народных Камісараў Саюза ССР

Урачыстае паседжанне, прысвечанае 25-годдзю тэатра імя Янкі Купалы

17-га лютага грамадскае гор. Мінска ўрачыста адсвяткавала 25-годдзе Беларускага Дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

Рожна ў 7-ай гадзіне пачалося ўрачыстае паседжанне. За сталом прэзідыума таварышы Панамарэнка, Наталевіч, Кісялеў, Малін, Гарбуноў, Аўхімовіч, Цанава, Лявіцкі, Шаўроў, Зімянін, Горы, Лынькоў, Александровіч, Міровіч, Глебаў, Уладзімірскі, Ждановіч, Рэжэцкая, Рахленка, Грыгоніс, Платонаў, Літвінаў, Галіна, Бірыла і другія.

Пад бурныя воплескі, што доўга не змаўкаюць, абрэцка ганаровы прэзідыум, у які ўваходзіць палітбюро ЦК ВКП(б) на чале з таварышам Сталіным. З дакладам аб 25-гадовай творчай дзейнасці тэатра выступіла заслужаны артыст БССР тав. Рамановіч.

З прывітаннем выступілі: ад ЦК КП(б)Б і СНК БССР — тав. Захарава, ад ЦК ЛКСМБ — тав. Скакун, ад Мінскага гаркома партыі і гарвыканкома — тав. Пушчы, ад Усесаюзнага Камітэта па справах мастацтва пры СНК СССР — тав. Калашнік, ад Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР — тав. Ермоліна, ад калектыва МХАТ'а — тав. Раўскі, ад калектыва тэатра імя Якуба Коласа — дэлегацыя на чале з народным артыстам БССР тав. Малчанавым, ад Рускага драматычнага тэатра БССР — народны артыст БССР тав. Арлоў, ад Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР — тав. Глебка, ад Маскоўскага Малага тэатра — заслужаны артыст РСФСР Аляксееў, ад Усерасійскага Тэатральнага Таварыства — прафесар Марозаў, ад Беларускага Дзяржаўнага Універсітэта — Міхась Ларчак, ад тэатра оперы і балета — народная артыстка СССР і БССР Александровіч.

З велізарным уздымам была прынята прывітальная тэлеграма правядуру народнаму таварышу Сталіну.

АДНАЎЛЕННЕ ТЭАТРА

1941 год. Гомельскі абласны драматычны тэатр працуе над п'есай Гукцова «Урмэль Агоста».

Выхаваны ў Дзяржаўным інстытуце гэатрыянага мастацтва (Масква) буйным майстрам МХАТ'а Л. Леанідавым калектыву тэатра за сваю двухгадовую працу ў Беларусі набыў выдатнасць, як таленавіты калектыву.

Вайна прымуціла актараў спыніць працу ў тэатры, актара пайшлі на фронт, у партызаны, у франтавую бригаду альбы тыл (на працоўны фронт).

Што мне цёмныя паданні Стараятніцы магнэтыкай! І навошта мне за зданню Тых паданніў сёння гнацца?

Не хачу ў такім пакоі Цішыню нервы лечыць, Пазіраць, як прада мною Падхалімічаюць рэчы.

Шафа рукі расстаўляе І скарпіны давай шысельку. Красла сесці запрашае На замежны бархат нейкі.

Дываны найлепшай кветкай Пад нагу імкнуча легчы. Не хачу паслугі гэткай Ад пацёртых панскіх рчаў.

Я прывык пісаць і есці За сталом бацькоўскім, грубым. На услом кляновым сесці Мне было заўсёды любя.

Не таму, што не па сэрцы Мне багатыя харомы. Але толькі там сагрэцца Нам ільга, калі здаецца Гэты хорам родным домам

Вунь ляжыць мая краіна За вакном, як на абрусе. Абгарэлыя руіны — Раны мілай Беларусі.

Не магу я парадніцца З цішыней старых палацаў: У зямлянках дзесяці сніцца Казака — сонечная хата.

Цішыні няма на свеце, Вельмі тмаат на свеце працы. Дык склякай сяброўню, вецер, Будаваць свае палацы.

Дзе-б кажыная драбніца Нам пра наша гаварыла, Каб сівая навалніца Сцен ніколі не размыла.

Каб жылося там багата, Як ва ўсім савецкім краі, Каб цягнула нас дахаты З райскіх зямляў, нават з раю.

Несіж, студзень, 46 г.

Несвіжскі замак. Замалёўка мастака Л. Бойка

Пімен Панчанка Першая цішыня (ноч у Несвіжскім замку)

Пачыналася гэта ноч Грозным гулам стагоддніх паркаў. Пачыналася гэта ноч Стогнам белых снігоў над аркай.

Цёмны вецер над замкам кружыў, Пагражаючы сіножай жалезу, І у роспачы на крыжы Голя курчыўся Езус.

А у замку гаралі агні, Ціха радыё-скрыпкі гралі. Запаведнікам цішыні Ахрысці гаты кут ці расем.

Цішыня! Вельмі многа гадоў Сярод грукату і агню, Я шукаў, здабываў не доўга, Сваё першую цішыню.

І знаходзіў не раз і зноўку Адаваў не людзям другім. Сам ішоў з неразулуннай вінтоўкай На чужацкім берагі,

Каб выходзілі людзі і пожны Насустрачы мірнаму дню. Я хачеў не ўзяць апошнім, Сваю першую цішыню.

Ды нядарам п'яцца песня, Як вяртаецца князь з вайны... Радзілаўскі замак. Несвіж. Дываны. Дываны. Дываны...

Не суровыя рыцары ў латах Сустрэкаюць князя свайго, А выселены нашы дзяўчаты Усмехаюцца: я іх госці.

Вось пакой мой, прасторны і чысты, Сядзь у красла і адпачні. Над табой гарачы ўрачыста Святаю мяккім электра-агні.

Адпачну... Толькі вось прыгадаю Я адну франтавую ноч, Што загінула ў зорных даях, Што была так даўно, так даўно.

1 была гэта ноч На адной з выпадковых мясцін. Не пытайцеся назвы: Дарог і паселішчаў лівень Прашуміць і заціхне, А ў сэрцы ўсяго не змясціць — І стаў прада мною тады Дваццаць пты мой жывень.

Ен зарыўся па вухам ў траву І па вочы жытам зарос, Ен глядзеў, як лясеў журавель Над німой ад здзіўлення бярозай, — Як рухавым крылом Цень на поплаў атрос, І палпыў гэты месь Па атавах, Замынаючы росы.

І адразу на плечы мае Навалілася цёмная ноч, Зоркі ў сэрца нацэлалі Сіня вострыя джгалы, І апошні праменьчык зары Туманы прагна вылілі з воч, Засмакталі мяне, І душа аж зайшлася ад жалю.

Да вайны не лічыў я Ніколі шчаслівых гады, А тады, як жабрак, Я напоўніў пакарою вочы:

Даўце з гэтаю ноччу Пабыць мне адзін-на адзін,

З гэтай жывеньскай ноччу, З гэтай самаю страшнаю ноччу.

Я да нетраў не таіміці Неадкладна дабрацца хачу Па сцяжыны блакітнай, Што высцэле месці над ногай. Можа мне ўпершыню у жыцці Давядзецца сігоння пачуць, Як аддэтваюць кветкі У вырай па зорных дарогах. І, здавалася, вось: Толькі момант, Адзін толькі рух — І вайна ўжр легенда, На зямлі — цішыня, як на моры. Раптам гук і пачуў — Быццам грыв тупарылы вярпрук У захарныя дубровах, Жаауды пазалочаных зорак.

Узнялі два пражэктары У неба сівыя мячы, Ноч тугі і надзею Пасеклі на дробныя часткі. Сэрца, ты мне падаяло, І годзе трымаць, цысер памаўчы: Ты хачела знайсці ў цішыні Вельмі лёгкае шчасце.

Ты хачела забыць Кулажэтаў суровы пагляд, Прыкінуцца да зорак І песні ружовыя выткаць Ноч адномесціла нам — У зарыцца увесь даглядаў, Па драбненьку б'юць Трапяткі зыткі.

Пакуль будзе драбненькі Над нашай зямлёй зываваць. Не глядзіце вы, зоркі, У мае бессаромныя вочы. Перш раўсі і у атаках, Перш дзясці і жанок ратаваць, А пасля — цішыня І блакітныя цёмныя ночы.

Прабачайце, якія зыткі? Гэта трымаць усе ў сие. За вакном у сівыя святкі Апырае танолі снег.

Толькі чый гэта, чый гэта погляд Так трымаць зараз мяне? Азірнуўсі — рыфмы заглохлі: Пекная пані партрэт на сцяне.

Як-жа гэта я не заўважыў Вас, шануюнейшая кніжніца? Толькі бліснулі вочы вашы — І, здалося, спакой мой гіне.

Прыгастом захацелі аплесці? Старажытная хітраць жанчыні! Не спакусіце. Я, нарэшце, З гэтай ноччу адзін-на адзін.

А кніжніца, відаць, прадрогла, У самоце чакаючы ранак: Па славуатаму метаду Гогаля Вышла з рамак.

Падыйшла і стала за краслам, Угаджаецца на паперу, І на рыфмы мае атрэсла Тры агністыя перы.

Шэпча гора і жалобна: «У мяне адзінота, гора. Усё імня, нудна і дробна, Можа пан са мной пагавора?» Ад падобнае прапаноў Стала прыкра: пані сваёліць... Што мне вашае гора, панове! Я свайго за вайну меў даволі.

Не ведаю, дзе вас і хто вас чешыў, Не ведаю, хто вас тады суняшаў, А я без гранат, без куляў, без сцямаў У несвіжскім парку галодны ляжаў.

А танкі варожыя злева і справа. Над замкам на крылах вісць бяда. Паісне — кропка. Кепскія справы. І замка шкада, і сібе шкада.

А можа п'юнуць з высокай пагардай На чорны, брукхаты німецкі танк? Папрасіць у лёса казырну гарку, Сэрца залажыць і вайсці ва-банк?

Што ты, што ты, карцежнік шалёны! Зямля жахнула: треба жыць. Схапіла ў абдымкі рукамі зыліёнымі І загадала: ляжы, ляжы.

І, тэргануўшыся ўстаць раз пята, Зразуеў я тады, што такое гора. Адзін на ўвесь свет. Галодны. Распята. Да зямлі прыкуты цыкамі зорак.

Схаманулася кніжніца: «Мне настрой такі знаём. Вецер скардзіцца і плача, Б'е у шыбы чорны смет. А ні гукаў паланезу, А ні шпэнтаў гарачых, Не звяніць з вінном бакалём, Як святочныя званы. Разбрыліся афіцэры, Што ў мамі гасцілі замку Па нізінах італьянскіх, Па ангельскіх гарадах. Толькі я вось тут распята, Да сцяны прыкута белай. Слухаць хлоскія размовы Асудзіў мяне пан бог».

Што вы мне загаваряеце зубы? Мае ўспаміны не для вашых вухай. Не вась я суняшальнічак, І не вась я любы, З гэтымі размовамі Папрашу: цішы! І вачмі не зыркайце: Рыцараў у латах Вам не дагуканца — Крычы ці не крычы. Цяпер тут санаторыя, І жыхары ў палацах — Старшыні выканкомаў, Манцэры і ўрачы. Тут спяць, адпачываюць Нашчадкі тых асікаў, Што замак збудавалі Для вас у даўні час. Тут гоць свае раны Герой-партызаны, Які каля Несвіжа Хадзілі ў бой не раз...

Г. СЦЯПАНАЎ-КУБАНСКІ Аляксей Нікалаевіч Талстой

Год назад, 23-га лютага, памёр выдатны рускі пісьменнік нашай савецкай эпохі Аляксей Нікалаевіч Талстой. Усе, хто блізка ведаў яго, хто сустракаўся з ім — ніколі не забудуць яго прыжмурчаных, уважлівых і як быццам-бы строгіх вачэй, шырокага ілба, дабрадушных зморшчынаў ля вуснаў. Ен любіў жыць ва ўсіх яго праявах. Яго працаздольнасць адзіляла. Ужо смяртэльна хворы пераадоляваўчы фізічныя мукі, ён працягваў працаваць з надзвычайнай настойлівасцю і ўпартасцю, заканчваючы адзін з лепшых сваіх твораў — раман «Пётр І». Натхненне не шкадвала яго да апошняга часу.

... Прыехаў генерал Ігнацьеў, аўтар кнігі «Піцьдзесят год у струю». Аляксей Нікалаевіч любіў яго і доўга з задавальненнем гутарыў з ім. Цяпер яны выйшлі з дому і прагульваліся па таполенай алеі.

— Расія, імяна Расія абрала новыя нікі ніколі не выпрабаваны шлях, — гаварыў Аляксей Нікалаевіч, — і з першых-жа крокаў была пачута не хада па свецу. Ідзя ўсеагульнага шчасця і справядлівага грамадскага парадку насправіў у народы Расіі цвёрдасць і сілу сталёвага клінка. І гэтым клінком гітлерызм будзе ўражаны ў самае сэрца.

Гаварыў ён шурпата, але заўсёды так цікава, што яго можна было слухаць баскіяча.

Таполі шумелі. Вецер дзьмуў моцна і вольна. Яны дайшлі да канца алеі. Аляксей Нікалаевіч доўга маўчаў, хмурыўся, глядзеў удалеч. Гэта было яго любімае месца. Адсколь, з адноў, ён бачыў сіня прасторы шырокіх паляў.

Ігнацьеў двума рукамі напярэў шэрую генеральскую — панаху і, дзівуючыся Аляксеем Нікалаевічам, дадаў: — І сонца чыронае, і стэп шырокі, і пурга лютае, усё ў рускай прыродзе зам падобешца. Люблю з вамі кадыць, гаварыць і нават маўчаць.

— Глядзі! — нечакана заўважыў Аляксей Нікалаевіч і ўзніў Ігнацьева за локца. — Якая цудоўная бяроза! Поймаем, паглядзім на яе з другога боку. — Яны пайшлі да маладога дрэўца. Аляксей Нікалаевіч доўга глядзеў на шырокае далонню на беламу слякаму тэвалу і гаварыў, нібы марыў:

— Я зараз збіраюся працаваць над восьмай главай трэцяй часткі «Пётр І», — гэта будзе надзвычай цяжкая глава, у ёй я павінен расказаць пра Саньку і Пятра. Я шчырэ не знайшоў сюжэты, а стрыжня гэтай главы, але герою не вызначыў. — У вачах Аляксей Нікалаевіч, зазлы вясёлы агеньчык.

— Я абдумваю санькіны поспехі прыцары французскага караля. Мне будзінка пераключыцца з абжытай ужо шыкалай атмасферы староў Масквы пятроўскай Расіі ў савецка-амерыканскія абставіны прыдворных французскіх звычайу біту Парыжа пачатку XVIII стагоддзя. Але паспрабую...

Увечары, пасля абёда, Ігнацьеў ад'язджаў. Аляксей Нікалаевіч, развітваючыся з ім, падаваў яму экзэмпляр сваёй п'есы «Іван Грозны».

— Такага Івана Грознага, якога вы стварылі, — гаварыў Аляксеем Нікалаевічу артысты тэатра, — яшчэ пакуль не было на рускай сцэне... Усхваляваны поспехам прачытанай п'есы, Аляксей Нікалаевіч марыў пра новы драматычны твор.

— У сучаснай п'есе хачу стварыць мову, якой можна было-б выказаць вельмі сур'ёзныя і цікавыя думкі. Іх некаторыя людзі не ўмеюць выказаць, а са сцэны пакушым, скажам-б: «Ды гэты тое, аб чым мы думаем».

Вялікі майстра, ён добра ведаў свой народ, радзіму і не раз гаварыў: — Расія ўсім багатая, але першым яе багаццем з'яўляецца руская мова, і таму для авалодвання ёю патрабуецца не толькі талент, але і праца.

А працаваць ён ніколі не баяўся... Ен шмат ездзіў. Ен любіў рускія гарады, думкаў рэкі, ведаў іх.

У 1924 годзе, працуючы над другой часткай трылогіі «Шляхамі пакут» («Хождженне по мукам») — романа «1918 год», — ён паехаў на Кубань. Там асабліва бурна праходзілі дні грамадзянскай вайны. Каля гораду Екацерына-дара была разбіта карыльска-армянская падступах да Екацерынадара «не на жыццё, а на смерць» зышліся старая і новая Русь.

Некалькі тыдні ён пражыў у Екацерынадары, з надзвычайнай энергіяй адшукваючы ўдзельніку баёў з Карнілавым. Добрасумленны гісторык, ён імкнуўся вывучыць усе падрабязнасці гэтых баёў.

Аляксей Нікалаевіч паехаў за горад, знайшоў забытую ферму, дзе некалі генерал Карнілаў асталіваўся са сваім штабам.

З вокан белага дома Аляксей Нікалаевіч бачыў Чорнаморскі вакзал, могілкі. І тое, што для другіх мастакоў нічога не гаварыла, яго магутнаму мастацкаму ўяўленню падказвала вельмі шмат цікавага. Ен доўга сядзеў на

ферме ў пакоі, дзе снарадам быў забіты Карнілаў. Па шырынні размаху, па мастацкіх якасцях і ідэйнаму зместу трылогіі «Шляхамі пакут» («Хождженне по мукам»), беспярэчна, лепшы ў савецкай літаратуры твор аб грамадзянскай вайне. Гэта кніга для будучага. Яна цікавая для сучаснага, але для людзей будучага яна будзе яшчэ больш значнай. Па ёй, як па першай крыніцы, будуць вывучаць гісторыю грамадзянскай вайны.

З кожным годам творчасць яго развілася больш дасканалей, глыбейшай, больш выразнай. Ен быў напоўнены творчымі задумамі і планами.

Мастак расце разам са сваім мастацтвам, — гаварыў Аляксей Нікалаевіч. — Талент мастака расце разам з тым народам, які ён паказвае. Ен добра ведаў рускі народ, верыў у яго сілы, духоўную магутнасць, таленавітасць.

У вышарышныя дні лістапада 1941 года, калі штурмавалі танкавая дывізія ворага ірваліся да Масквы, Аляксей Нікалаевіч з вязаным аптымізмам гаварыў:

— Дрэня даўдзешца немцам! Об, дрэнна! Ен ездзіў у лагеры нямецкіх ваенна-палонных. Гутарыў з гітлераўскімі малайчыкамі, якія тады яшчэ верылі ў тое, што «фюрэр» за кароткі час аломіць супраціўленне Чырвонай Арміі і зробіцца дыктатарам свету. Аднаго з немцаў ён запытаў:

— Як вы думаеце, хто пераможа? Немец ведаў, што ён гаворыць з вялікім рускім пісьменнікам, і таму, яўны паізуручы, задзірыста адказаў: — Я не ведаю, хто пераможа, але мы — вас, рускіх, навучым ваяваць.

Аляксей Нікалаевіч прыжмурыў вочы і вельмі выразна сказаў: — Мы ведаем — мы пераможам. І мы вяс, немцы, раз і назаўсёды адлучым ваяваць!

Разгневаны сын вялікай Расіі, ён і ў глебе не губляў уласным яму гумар.

У першых лічбах ліпеня 1944 года Аляксей Нікалаевіч нечакана цяжка захварэў. Перад гэтым ён больш года скардзіўся на дрэннае самаадчуванне. Але да лекараў, які і вялікі яго папярэднік Леў Нікалаевіч Талстой, звяртацца не любіў.

Яго частыя паездкі па справах Надзвычайнай камісіі па ўстанавленню злачынстваў, што былі зроблены нямецкімі захопнікамі, заўсёды канчаліся трох-чатырохдзённымі захворваннямі. Іх ён пераноў мужна.

Сілай натхнення ён перамагаў страшэнныя мукі хворага цела. Блізкія доўгі час не заўважалі, як цяжка быў хворы Аляксей Нікалаевіч.

У чэрвені хвороба ізноў успыхнула з яшчэ большай сілай і ўжо не на жарт напалохла блізкіх і ў прыватнасці Людмілу Ільінічу Талстую. Былі выкліканы ўрачы, якія, на падставе прасвечвання рэнтгенам, прышлі да адзінадушнай і страшнай для сібе высновы, што хвороба лёгкіх, якая мучыць Аляксея Нікалаевіча, невялечная. Яму, вядома, пра гэта не казалі.

— Што мне з імі, са старымі, рабіць, — гаварыў ён, падсмейваючыся.

Другі прыступ хваробы быў больш працяглым і больш пакутлівым. Сілы відавочна пакідалі Аляксея Нікалаевіча. Ен схуднеў, вочы запалі, але пісаць ён не пераставаў і пісаў з асаблівай упартасцю нават і ў вельмі цяжкім стане.

— Я адчуваю, — гаварыў ён, — такі наплыў творчых сіл і задумаў, які не адчуваў яшчэ ніколі.

Штоўту главу, апошняю, што ім была напісана, Аляксей Нікалаевіч закончыў ў самым пачатку студзеня мінулага года. Пасля некалькіх дзён ён злёг, каб ніколі ўжо больш не ўстаць. Трэцяя частка рамана не закончаная большым чым напалову.

У яго сшытку, спрод рукапісаў, захаваўся такі запіс: «Глава шостая. 1. Пётр у Юрэве. 2. Захон Нарым. 3. Ефрасінья Казельская і Меншык». Глава сёмая. Сявья і Парыжы. Глава восьмая. Святкі ў Маскве. Усешчуйце сабор...»

Усім гэтаму не давалася быць здзейсненым. Будучы надзвычайным гісторыкам і адным з стваральнікаў жанра гістарычных раманаў, Аляксей Нікалаевіч ніколі не парываў з сучаснасцю. Ен абіраўся аб'ездзіць увесь свет і напісаць раман пра нашу эпоху. Ужо лежачы ў ложку, ён гаварыў, што яму трэба толькі дзесяць год, каб сказаць «самае патрэбнае» таму, што «самае патрэбнага, самага галоўнага» ён яшчэ не сказаў.

Смерць спыніла развіццё яго творчага таленту ў самы высокі перыяд яго росквіту...

Год, які прайшоў з дня смерці Аляксея Нікалаевіча, пераконвае, што цудоўныя творы пісьменніка не імкнеліся, не губляючы сваёй раейшай сілы. Лепшым сведчаннем гэтага з'яўляецца тое, што ўсю некалькі тыдней навад першай Сталінскай прэмія ў драматургіі была прысуджана п'есе Аляксея Нікалаевіча Талстого «Іван Грозны».

ЦІМОХ КРЫСЬКО

ПАЭТ І ТЭМА

Мастак Д. Н. Красільнік намяляваў на Максіма Танка староўскае карэсьце. Паэт стаіць на палубе старытэнага карабля. На ім — адзенне шляхецкага ідэала, капаючы з пышным паром, а пры боку — шлага, — ну, проста шыкозна іспанец па ўсіх правілах гістарычнага рэквізіту.

Гэты гістарычны рэквізіт служыць часта галоўнай выснавай і для нашых крытыкаў. Па іх артыкулах нішто не адрознівае аднаго паэта ад другога. Грунтам разгляду творчасці абавязкова бярэцца біяграфія, а цытаты — ілюстрацый да яе. Гэта, магчыма, і верны крытэры, калі ён не ператвараецца ў тандэст, у схему. Мясце, чытача, раней за ўсё цікавіць творчасць, а потым ужо біяграфія. Па творчасці я ўяўляю біяграфію, і калі перада мною сапраўдны талент, дык маё ўяўленне распадаецца на гэтай біяграфіі настолькі далёка, што разам з паэтам і я змагу

убачыць, што шляхі жыцця за маім курганам пашырлі.

Выпрабаванне часу вытрымае не рэквізіт, а душа эпохі, жыць чалавек, яго характар, яго спадзяванні. Максім Танк ужо даўно плыве не на каравеле, а на караблі, плыве смела і ўпэўнена, не баючыся сустрэччых айбсубраў і рыфаў. І зусім не ў яго характары стаіць на палубе ў якасці самаздаволеннага пасажыра, у пышным адзенні і ў капаючы з страўсавым паром. Гэты пажыты доўгай адчувае сябе матросам на мачце. Ён прагне буры, каб зверху уачыць, як гніць слабая карабэль, каб загадаў ўгледзецц пераходзіць на шляху, якую не заўважыш з палубы. У спакойную пагоду, калі на моры штыль, калі здаецца, што карабэль плыве марудна, гэты наўрачлівы матрос халапеца за шыфел качагара. Перад ім — нялёгі шлях, але ад гэтага ўсведмлення яшчэ больш велічым, больш прывычным робіцца той маяк, да якога плыве карабэль.

У вершы «Заўсёды поўначка» Танк чыстаадрадна і з усёй адказнасцю за сябе, за сваю творчасць, гаворыць:

Я не імкнуся тых дагнць, чый недалекі шлях у моры, бо нам патрэбна у жыцці яшчэ адрыць нямала спектраў, пакуль ля нейкай з Атланціды з ног не сабе салёным ветрам, — тады на мачце смалінай, што даплыве да родных гоняў, ці ва баклазе, у якой вядоствам запавед прыгоніць, — патамкі змогуць адчытаць апошняе каардынацы.

Гэты верш напісаны Танкам у дні Айчынай вайны і ўваходзіць у яго новую кнігу «Вастрыце зброю», і можа ён не так прыкметны, як другія, найбольш надзеінны, але колькі ў ім глыбокага роздуму, колькі ўнутранай эмацыянальнай сілы! Такія вершы лёгка не даюцца, гэта словы, выпрабаваныя часам і лёсам паэта, гэта ўжо яго крэда, тая ўласная запаветная тэма, якая ўласціва толькі сапраўднаму мастаку. Паэт трымае адказ і перад сваім сумленнем, і перад нашчадкамі, якія, як і цяпер сучаснікі, маюць права спытаць:

Якімі гукамі струны, ці песнямі ты ўзвекавецы дні гора, нашай славы дні і гэтых зораў бляск прадвечны? І каб не было прыкрым дакорам тое слова, якое прыбежам часу вынесе на мель разам з шмаццём разбітых суднаў, трэба рупліва агледзецц ветраці, правярць кожнае вясло і прасмаліць жыццёй дзішчы. Трэба здабыць тое дакладнае, жывое і велічнае слова, якое знойдзе водгук у чалавечай душы, якое заўсёды будзе для чалавека жаданым і неабходным.

Танк умее здабыць гэтае слова. Калумба адкрываюць нязведаныя землі, а сапраўдны мастакі — новыя вобразы і словы — у гэтым шчасце творчасці.

Хіба таму і нам — паэтам, прапашым век, апошні дзень адзецца днём тварэння свету... Запаветная тэма мачты ўзнікла ў Танка не выпадкова, яна даўно жыцьця яго творчасць велічымі паэтычнымі вобразамі. Тэма прагнага імкнення ў будучыню, упэўненасць у ажыццяўленні светлых спадзяванняў свайго народа з'яўляецца ў першых вершах паэта і знаходзіць ужо выразны рысы ў кнізе «Пад мачтай» (1937 г.)

Люблю стаіць пад цяглай соснай — пад звонкай мачтай залатой, і плыць, туды, дзе звоняць вёсны — плыве і край увесць з табой.

Пад нядаўна апублікаваным вершам «Сон над Нёмнам» стаіць дата 1933 — 1945 г. Сем год паэт выношава ў сабе даўно творчую задуму, сем год неадступна хадзілі за ім вобразы яго задуманага тэмы, прайшлі разам з паэтам праз вайну, праз жорсткае выпрабаванне і, нарэшце, знайшлі сваё ўвасабленне ў цудоўнай хвалючай спеведзі.

Паэт падахвоціўся паплыць у змялівае падарожжа, у Індыю па шчасце, падахвоціўся таму, што яго няўрачліва і дапытліва натура прагне новага і нязвяданага, але ён горка расчараваны, калі ўбачыў, што яго спадарожнікі сэнс шчасця знайшлі ў нажыве, у накішці золата і караляў. Калі з далёкае бацькаўшчыны прыплыла сасновая галіна, паэт адчуў, што сапраўднае шчасце чалавека толькі на роднай зямлі, у сумелай працы.

Так, здавалася-б, на велікі даўнім чалавечым лёсе, на лёсе Калумба, Танк ставіць тэму любові да радзімы і вырашае яе не толькі з поўным адчуваннем свайго часу, але знаходзіць яшчэ тое адвечнае жывое пачуццё, якое будзе заўсёды бліжэй і зразумелым чалавеку. Танк зазіраў у далёкае мінулае з пристрастцем сучасніка, з адказнасцю за заўтрашні дзень, за будучае. Гэта і надало твору тую шчаслівую якасць, якая заўсёды будзе вызначаць яго актуальнасць, яго паэтычную дзейнасць. Тым, хто дзеля ўласнае нажывы, дзеля золата і караляў выракаліся бацькаўшчыны, страцілі і душу чалавека, страцілі шчасце — адчуваць, разумець і бачыць свет. Ніхто з удальнікаў паэтавага падарожжа не мог уявіць сабе, што такое сасна.

Я паказваў яе сябрам, прыплываючы з-пад Нёмна, але ніводзін з маракоў не мог са мне прыпомніць. Тады я вырашыў адзіг плысці да той хваіны, што працягнула да мяне праз акіяны галіну...

Шмат напісана пра Калумба. Тэма старая, але пад паром Танка яна стала новай і глыбока сучаснай. Танк часта сьведомо ідзе на выклік, на спаробніцтва з і сучаснікамі і з папярэднікамі. І цудоўная сіла яго ў тым, што ён перамагае іх. Ідуць ад лепшых, ужо створаных узораў, ён узнімаецца да новых і больш дасканалых. Калі Багдановіч быў першым, хто стаў узбагачаць беларускую паэзію вопытам сусветнай паэтычнай культуры, дык Танк па праву можа быць названы адным з лепшых прадаўжальнікаў барацьбы за высокі прэстыж нашай сучаснай паэзіі. «Было-б горш, чым нядбалства, нічога не ўзяць з таго, што соткі народаў праз тысячы год збіралі ў скарбніцу сьветай культуры. Але заносіць толькі чужое, не развіваючы свайго — гэта яшчэ горш: гэта знача глуміць народную душу» — так пісаў Максім Багдановіч у 1915 г. у артыкуле «Забываць шлях». Сам паэт велікі шмат перахладуў з многіх моваў, распрацоўваў тэмы, вядомыя ў сусветнай паэзіі, аднак, на маю думку, Багдановіч часта не мог поўнасьцю вызваліцца ад залежнасці запазычанае тэмы, і тады сьведомо ставіў абавязковым падзаглавак «па матывах». Такія творы не маглі арганічна ўраці ў жывую глебу нашай літаратуры. Гэта глыбока разумеў і сам Багдановіч, які заўсёды прагна імкнуўся да жывых крыніц творчасці — да свайго народа, да яго жыцця, каб «зрабіць нашу паэзію не толькі мовай, але і духам» народа.

У святле гэтай аналогіі варта адзначыць новыя вершы Танка на запазычаныя матывы «Песня Яносіка» і інш. Ні ў адным з іх мы не заўважым залежнасці, наадварот — тэма, матыв змяняюць самую сваю прыроду, урастаюць у нашу глебу не кветкамі з чужых паў, а жывымі кветкамі нашай роднай паэзіі. Вытокі творчага дару Максіма Танка, вытокі яго высокай паэтычнай культуры ідуць ад лепшых забывацця славаўскай і ў першую чаргу ад рускай беларускай паэзіі. Песня славака Яносіка — гэта не рамантыка традыцыйных літаратурных разбойнікаў з усмі і экзатычнымі арыбутамі, а жыва перамясца, якая бярэ свой пачатак ад далёкае волішчых храбрых паўстанцаў Наліваек, Крывашанак і Гаркуша да Кастуся Каліноўскага і партызан Айчынай вайны. Цяжка ўжо вызначыць і сьвярджаць нават далёкую залежнасць матываў у распрацоўцы такога, скажам, тэмы, як гейнэўскае сасна, якая ў Лермантава «на поўначы дзікай стаіць адзінока», і ўлюбёнага Танкам матыва беларускае сасны, якая велічым сімвалам праходзіць праз усю яго творчасць.

Расце на высокім кургане сасна, каб ведалі... Ужо не адчуваннем адзіноты і тугі, а паэтычным увасабленнем любові да радзімы, жыватворчай крыніцай натхнення ўзвышаецца гэтая сасна над светам і працягвае да паэта праз акіяны свае галіны, робіцца мачтай, пад якою ён з лятучага падарожжа плыве ў «паўдзень вераснёў» — у 1939 год — год гістарычнага з'яднання беларускага народа, адкуль пачынаецца ўжо рэальнае падарожжа ў будучыню, да самых вялікіх мэт, да высокіх ідэалаў чалавечтва. Паэт прадаўжае свой шлях пад запаветнай мачтай ужо не на лятучым адзіночым чаўне, а на магутным караблі, ля стырна якога стаіць Іосіф Сталін.

Мы прасачылі творчае развіццё аднаго з тэм Максіма Танка ад пачатку яго ўзнікнення да не бліскачага завяршэння ў новых вершах паэта. У тэме мачты, як увасабленні адчування новага і імкнення наперад, паэт узнімаецца да вяршынь абгульнення, якія пад сілу толькі вялікаму паэтычнаму таленту, таленту, які спалучаў у сабе казачную фантастыку лятучага і рэальнасць мысленніка — дзёрака і смелага нашага сучасніка. Да гэтага тэмы, як да жывога крыніцы, імкнуць чытаць ручай і другіх матываў Танка: вернасць бацькаўшчыне, погляды на мастацтва, і знаходзяць сваё вясце і значэнне якой вызначаюцца ўжо не асабістай біяграфіяй, а маштабамі таго «вогненнага небасхілу», праз які

прайшоў паэт разам са сваім народам. У гады Айчынай вайны, у гады суровага выпрабавання Максім Танк змог глыбока адчуць і зразумець душу народа, па-філасофску гістарычна асэнсаваць вытокі народнага аптымізма і ўпэўненасці ў перамозе над ворагам. Яго «Легенда пра музыку» па сваёй паэтычнай сіле — гэта твор з тым мачтавым далёглядом, які «Сон над Нёмнам». «Легенда» — узор творчай смеласці Танка, прыклад наймавернага супраціўлення традыцыйнасці тэмы. У беларускай паэзіі тэма музыкі ўжо даўно стала нацыянальнай тэмай. Як пачуццё матчынай любові нарадзіла бісцечную калыханку, так імкненне беларускага народа вынесці праз стагоддзі і захаваць сваю самабытнасць нарадзіла неўміручы вобраз музыкі, які ўвасабленнем народнай душы ўвайшоў і ў фальклор і ў нашу літаратуру, пачынаючы ад Паўлюка Бахрыма: «Зайграй, зайграй, хлопца малы...» ад багушэвічавых «Смыка» і «Дудкі», купалавых «Кургана», «Жалейкі» і «Гусляр», коласавых «Сымона Музыкі», бядулевага «Салаўя» і, нарэшце, да танкавай «Легенды» і «Цымбал» Куляшова. Танк стварыў гранічна існую па сваёй філасофскай ідэі і паэтычна выразную рэч, якая служыць як-бы завяршэннем яго даўняй разваж аб бясмерці народа і яго мастацтва («Памёр стары лірнік», «Сказ пра Вялю») і матываў новых вершаў («Я майстарню скульптара люблю», «Рубікон», «Камяні» і інш.). Глыбокае асэнсаванне тэмы, імкненне дапытлівым вачам зазіраць у сваёй мачты за небасхіл — вось што напэўна лепшыя вершы Танка магутнай унутранай энэргіяй і адчуваннем подыху свае сучаснасці.

Яшчэ ў 1943 г. у самы разгар вайны Танк напісаў верш «Ластаўкі» на тэму, якую мы цяпер абвясцілі самай актуальнай, на тэму адбудовы жыцця на вызваленай зямлі. За гэты час нашы паэты ўжо вырабавалі схему, па якой ішчуча амаль усе вершы пра адбудову. Будуюцца хата, грукацця тапары, звыняць радзіма, аб іх складваюцца чарка і блышы, потым паўляецца чарка і блышы, потым паўляецца чарка і блышы, амаць усе вершы пра адбудову. Будуюцца хата, грукацця тапары, звыняць радзіма, аб іх складваюцца чарка і блышы, амаць усе вершы пра адбудову. Будуюцца хата, грукацця тапары, звыняць радзіма, аб іх складваюцца чарка і блышы, амаць усе вершы пра адбудову.

Умець у кроплі ўбачыць акіяны — гэта і ёсць паэзія, гэта і ёсць мачта, з якой паэту відно тое, чаго не відаць другім. У танкавых вершах думка і пачуццё не толькі ў радках, а і паміж радкоў. Эмацыянальная атмасфера вобраза — шырэй, чым яго літаральны сэнс. З прыязнай да мачты сасновай галінай Танк прыплыў у «паўдзень вераснёў». Вобраз вырас да абгульнення вялікіх гістарычных падзеяў.

Танк не будаваў вершаваных хат, але яго паэзія больш дамагае адбудове, чым заліхваці грукат літаратурных тапароў. Танк будзе не хаты, а палацы, і будзе на доўгі час. Яго архітэктура простая і ясная, бо правярана лепшымі доўлідамі і майстрамі. Гаварыць аб недахопах Танка варта, але, заўважаючы абабіты кут цагляны ў сцене, неабходна ўсё-ж узнімаць галаву, каб акінуць вочам усё адбудаванне. Калі будуюць вялікі дом, дык звычайна вакол яго ўзнікаюць яшчэ часовыя, сезонныя пабудовы. Есць яны і ў Танка, але і яны не будуцца па стандарту, хоць і разлічваюцца не на доўгі час.

У нас з'яўляецца нямала такіх дамоў будуючы якія, паэты клопаюцца больш аб яркасці, аб стракатасці архітэктуры чым аб яе трываласці. Старанна раз малёваюцца акіяны, над вокнамі вярзаюцца пэўнікі, узводзяцца дзівоныя маляваныя брамы і парканы, ад дамоў, па сутнасці, няма таму, што гэтая мадэрнізаваная, імпрэсіяністычная архітэктура ідзе ад пачуцця, ад імпрэзіянацы. У гэтым яе свежасць і яе слабасць. Есць фантазія, ёсць казка лятучага чалавек, але няма велічнае рэалісці, няма высокіх узлётаў думкі і ўмення абгульняць з'явы. Магчыма, у гэтым і наша беднасць на эпас.

У Танку шчасліва спалучыліся і лятучы і мысленнік. Гэта — майстра, заўсёды прагне да новага і заўсёды незадаволены тым, што ўжо створана тым дасягнутым, што «праз дзень, як брата, перабрадіўшая ў віне», ужо не гасіць вечнай прагі і болей не цешыць паэта.

Па біяграфічнай схеме цяжка ўявіць сабе — адкуль у Танка такое жывое адчуванне мора, такое прагнае імкненне ахапіць сваім вочам акіяніска далаглядзі. Вядома, што Танк нарадзіўся і вырас на возеры Нарач на Нёмане, аднак, карабл там не хадзілі і карабелы Калумба зусім не адтуль пачыналі сваё падарожжа. Як відаць, тэма ідзе не толькі ад біяграфіі.

Самае страшнае для сапраўднага паэта — самаздаволенна заспакоіцца на дасягнутым, застыгнуць у знойдзенай, хіжа-б і дасканалай форме. Але хіжа-ж можа заснуць выведчыку будучыні? Дык хутчэй на мачту і як мага вышай, каб першым убачыць агні запазычанага маюць!

ВЫСТАЎКА ЖЫВАПІСУ

У час Вялікай Айчынай вайны беларускі мастакі разам з усім савецкім народам прымалі непасрэдна ўдзел у абароне нашай радзімы. Побач з гэтым беларускі мастакі нястомна працавалі і ў галіне жывапісу, і гэта дало магчымасць арганізаваць тры выстаўкі: адна з гэтых выставак была арганізавана ў Маскве ў Дзяржаўнай Трэціяўскай Галерэі і дзве — у Дому Афінскага, у Мінску.

Асноўная частка апошняй выстаўкі належыць пейзажу. Па сваёму характару — гэта лірычны пейзаж, асветлены сонцам, альбо агорнутыя туманам, ці ахіненныя вясчэрнім змрочкам.

трагічны момант выгнання ў нямецкую няволю мірных савецкіх грамадзян. Група савецкіх людзей: жанчыны, дзяцей і старыя з клумкамі за плячамі рухаецца па дарозе, іх падганяюць плёткамі і аўтамаматамі нямецкія канваіры.

На прыдзім плане гэтай кампазіцыі намалюваны стары, які памірае. Над ім схілілася жанчына, якая аплаквае страту блізкага чалавека. Гэтая падзея ўсхвалявала нявольнікаў, абудзіла іх гнёт і абурэнне. Усё гэта робіць пэўнае ўражанне на гледача. Гэта палатно цікавае не толькі па сваёй кампазіцыі, але і па каламаты.

Я. Шчановіч. «Выгнанне ў няволю». (фота Г. Бугаенкі).

Вядома, што палі і лэсы Беларусі — нямала сведкі расстрэлу і выгнання ў няволю савецкіх грамадзян нямецка-фашысцкімі катамі. На іх прасторах германскія войскі Чырвонай Арміі разам з партызанамі грамілі фашысцкую армію. Шмат якія, да гэтага часу малавядомыя, куткі Беларусі ўвайшлі ў гісторыю і зрабіліся вядомымі ўсёму свету. Аб іх пісалі ў газетах, гаварылі праз радыё, аб іх складваюцца ў народзе песні і казкі. Гэта святая мясціна для белару-

Аднак, над ёй неабходна мастаку даволі шмат працаваць, бо ў сучасны момант яна больш набліжаецца да эскіза чым да карціны, асабліва свайой тылавоў масткай. Другое тэматычнае палатно напісана Г. Бржазоўскім на тэму партызанскай барацьбы. Побач з ім змешчаны нацюрморт гэтага ж мастака. Гэты нацюрморт не пазабавлены цікавасці не толькі па сваёму каларытаму гу-

Г. Бржазоўскі. «Парыў блакяды». (фота Г. Бугаенкі).

скага народа, слава аб іх будзе перадавацца з пакалення ў пакаленне. Чаму-ж нашы мастакі абыходзяць гэта? Чаму з пяці дзесяткаў пейзажаў, прадстаўленых на выстаўцы, ні адзін не адлюстроўвае тых куткоў Беларускай прыроды, якія былі сведкамі знішчэння слаўных партызанамі нямецкіх войск, выдатных баў германскай Чырвонай Арміі з фашыскай зграй, трагічнае меўсё расстрэлу і катавання савецкіх грамадзян фашысцкімі бандытамі?

Тое, што падобныя пейзажы могуць быць, відаць з наступнага. У Левітана ёсць пейзаж «Уладзімерка» а якім паказана дарога, што адыходзіць зніжае недзе ўдалечы. Уладзімерская дарога вядомая тым тым па ёй ішлі ў Сібір у выгнанне перадавы прадстаўнікі рабочых і сялян. Шмат ора бачыла гэтая дарога, шмат праліт. Іа ёй сляз.

Мастак Левітан з вялікай сілай пераўтвараў гэтыя пакуты народа ў сваім пейзажы. Дзякуючы гэтай «Уладзімерка» застаецца надоега ў памяці гледача. Адсюль вынікае, што ў пейзажы магчыма не толькі адлюстроўваць адносіны чалавека да прыроды, але і раскрываць грамадскія ўзаемадасяжэнні і барацьбу перадавых людзей з рэакцыйнымі сіламі грамадства.

Задача гэтая цяжкая. Безумоўна, лягчэй намалюваць лірычны пейзаж, чым гістарычны. Аднак, да вырашэння гэтай задачы нашы мастакі павінны прыступіць, не баючыся цяжкасцей. Глядач таксама жадаў-бы бачыць на гэтай выстаўцы, над чым і ў якім напрамку працуюць нашы мастакі. На жаль, экспанаты выстаўкі аб гэтым не даюць уяўлення, бо пераважна большасць іх не мае непасрэднага дачынення да асноўных тэм мастакоў. Паказ эскізаў і эцюдаў да вялікіх карцін карысны для саміх мастакоў, бо гэта дае магчымасць правярць іх якасць. З другога боку, яны не менш, чым прадстаўленныя экспанаты, задавальваюць патрабаванні гледача.

Да падобных экспанатаў належыць эцюды Я. Зайцова, зробленыя проста, але выразна. З тэматычных работ, прадстаўленых на выстаўцы, звяртае на сябе ўвагу кампазіцыя Шчановіча «Якая адлюстроўвае

Некаторыя мастакі, працуючы над зусім праблемамі ў мэтах удасканалення свайго майстэрства (што таксама неабходна), забываюць аб асноўных лятных жывапісу, аб стварэнні манументальных гістарычных палатнаў.

Трэба адзначыць, што гэты недахоп уласцівы большасці нашых мастакоў. З гэтага вынікае, што перад мастаком стаіць задача удасканалення не толькі ў перадачы рэчаў нежывой прыроды і пейзажа, але, галоўным чынам, настойліва авалодваць метадам стварэння складаных карцін, падпарадкаваючы яму ўсе пытанні сваёй творчасці.

Праца-ж проста для «душы» над нязначнымі «рэчамі», не звязанымі з вялікімі тэмамі, не можа даць таго выніку, які прыносіць праца над эцюдамі і эскізамі для манументальнага палатна.

Шмат меўсё адведзена на выстаўцы нацюрморт і кветкам.

Найбольш цікавым з іх з'яўляецца нацюрморт «Кнігі» Красоўскага. Форма кніг, фактура, а таксама іх колер зроблены з вялікай увагай.

Па сваёму характару нацюрмортны жанр мае пераважна студыйны характар.

Працуючы над ім, мастак раней за ўсё ставіць задачу удасканалення рысунак і каларыт і авалодваць лёгкай формай прадметаў. У гэтым жанры для нашых мастакоў важным з'яўляецца наследаваць прыродзе, гэтым найважнейшаму сабру мастакоў, перадаваць форму такой, якой яна створана самай прыродай, і афарбоўваць яе ў такі колер, у які пафарбавала яе прырода.

Мастацка-ж абгульненне прыдзе садо жаданым гошцем пасля таго, калі мастак пранікне ў тайну самой прыроды і навуучыцца ёй наследаваць, як гэта рабілі славутыя Леанарда і іншыя майстры жывапісу.

Гэтая думка ўзнікае тады, калі разглядаеш асобныя нацюрморты, прадстаўленыя на выстаўцы.

У іх не заўсёды перададзена форма рэчч і не каларыт. Адчуваецца, што ўтар ствараў на падставе «мастацкага абгульнення», і сам быў слаба звязаны з той рэччу, якую малюваў.

Некалькі слоў аб партрэтах. Іх на выстаўцы не шмат. Гэта з'яўляецца не недахопам.

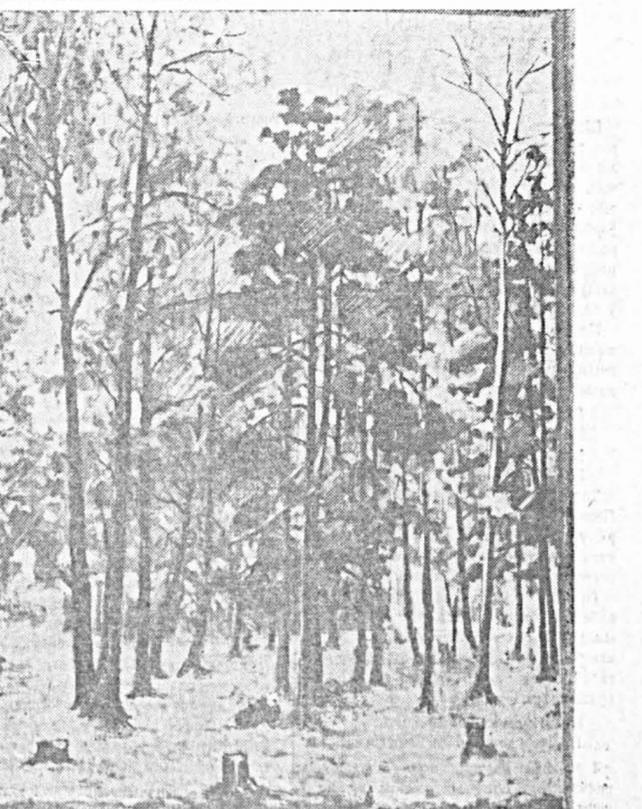
Наш народ вылучыў шмат герояў, імёны якіх вядомы не толькі народам Савецкага Саюза, але і за мяжой. Задача нашых мастакоў — раскрыць іх унутраны свет, паказаць тым іх якасці, якія вызначылі іх гераізм.

Гэта — найбольш цяжкі жанр жывапісу. Значны лік партрэтаў створан мастаком З. Паўлюскім. Да недахопаў гэтых партрэтаў належыць іх павярхоўнае трактоўка і некаторая прастата выканання. Трэба думаць, што мастак З. Паўлюскі здолеў-бы стварыць шчаслівы партрэт, калі-б ён сур'ёзна працаваў над ім.

Аглядаючы выстаўку, мы пераконваемся, што шмат якія мастакі не прадстаўлены на ёй. Трэба меркаваць, што ўсе яны працуюць і маюць у сучасны момант што паказаць.

У будучым пажадана, каб выстаўкі ямага больш поўна прадстаўлялі наш жывапіс. Неабходна ўзняць аўтарытэт выстаўкі, паставіць пытанне так, каб мастакі самі прапанавалі свае працы для выстаўкі, а галоўнае, каб уздел у выстаўцы прыносіў карысць самому мастаку, дапамог яму выпраўляць недахопы ў творчасці і удасканалваць яго майстэрства.

М. КАЦАР.

П. Гаўрыленка. «Парк». (фота Г. Бугаенкі).

Джамбул Джабаеў

Выдатны савецкі паэт, народны акця Казхастана Джамбул Джабаеў нарадзіўся ў лютым 1846 года ў Касцекіім раёне Алма-Ацінскай абласці. Бацька Джамбула быў бедным казахам-вадроўнікам. Ужо дванаціцігадовым хланчуком будучы акця навучаецца іграць на домыры, спачатку выконваючы чужыя песні, а затым і свае. У чатырнаццаці год Джамбул—прафесіянальны паэт-імправізатар—акця.

Кастрычніцкую рэвалюцыю Джамбул сустракае сямідзесяцігадовым старым. У гэты час акця як-бы перажывае другую маладосць. Чытаючы яго песні, створаныя ў гады Чырвонага ўладу, цяжка паверыць, што іх склаў чалавек, які пражыў такі суровыя і цяжкія гады—столькі было ў іх сонечнай радасці і шчырай гордасці за веліч спраў савецкіх людзей.

Якая краіна! Шчаслівы наш лёс Пад юртай высокіх савецкіх нябёс. Самыя дзціўлія і хвалючыя стромы сваіх песень і паэм Джамбул прысвячае вялікаму Леніну і Сталіну, што паказалі народам Савецкага Саюза шлях да шчаслівага жыцця.

Кожная значная падзея ў жыцці нашай краіны знайшла сваё адлюстраванне ў творчасці Джамбула. Шырокае вядомасцю карыстаюцца яго песні і паэмы пра Леніна і Сталіна, пра Чырвоную Армію, пра Варашылава, пра Сталінскую Канстытуцыю, пра шчаслівае калгаснае жыццё, застольныя песні.

калхчанкі, песня пра Максіма Горкага, пра Казхастан і інш.

У 1934 годзе Джамбул завабывае прышматства на ўсеказахстанскім злёбі акцяну. Ён двойчы прыязджаў у Маскву, пабываў на радзіме Сталіна ў Горы. Пасля сустрэчы з вялікім Сталіным на дэкадае казахскага мастацтва Джамбул стварыў паэму «Радзіма мая», якая была апублікавана ў «Правде». Казахскі народ абраў Джамбула дэпутатам у Вярхоўны Совет Казахскай ССР. За поспехі ў развіцці казахскай літаратуры ён быў тройчы ўзнагароджаны—орденам Леніна, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам «Знак Пачоту».

З твораў Джамбула за гады Айчынай вайны складзена кніга на рускай мове «Песні пра Айчынную вайну». Асабліва вылучаюцца з гэтых твораў «Ленінградцы, дзеці мае», «Маскве і «Паэма любові і гнева». Звяртаюцца да воінаў Чырвонай Арміі. Джамбул спяваў у «Паэме любові і гнева»:

Сталі у бойку сямью вядзе, Кожны на подзвіг за ім ідзе, Жорсткая адплата час надыйшоў: Хто за здабычай да нас прыйшоў, Той—у зямлі свае косці складзе.

Джамбул быў не толькі выдатным паэтам-імправізатарам, але і выканаўцам народных песень і паданняў. З асаблівым натхненнем ён выконваў папулярныя на Усходзе творы «Шахнам», «Рустэм», «Лейлі і Меджнун», «Манас».

Джамбул быў дасканалым знаўцам усходняй паэзіі і казахскага народнага эпаса.

Паэзія Джамбула жылася з невычэрпным крыніц народнай творчасці. Атрымоўваючы ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, акця сказаў: «Узнагароджаны не я, узнагароджана народная паэзія Казхастана».

Памёр Джамбул у чэрвені 1945 года, толькі некалькі месяцаў не дажыўшы да свайго стагоддзя.

Р. ШКРАБА.

Беларускае тэатральнае таварыства

Днямі, у памешканні драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, адбыўся ўстаўночы сход заснавальнікаў Беларускага Тэатральнага Таварыства, на якім прысутнічалі выдучыя тэатральныя работнікі рэспублікі.

Інструкцыйнай прамай аб заснаванні Тэатральнага Таварыства ў нашай рэспубліцы выступіла тав. Жданова, прадстаўнік Усерасійскага Тэатральнага Таварыства (Масква).

Удзельнікі схода вырашылі арганізаваць Беларускае Тэатральнае Таварыства і адкрытым галасаваннем абралі Праўленне Таварыства ў складзе: Л. Александровскай (старшыня), Л. Літвінава (намеснік старшыні), Я. Рамановіча (адказны сакратар), Л. Рахленкі, Ул. Няфёда, Д. Арлова, В. Міхайчыка, М. Шнейдэрмана, В. Галіна, К. Крапіна, А. Уса, Е. Міроўніча, П. Малчанова, Ул. Шахрая, Ул. Карпава. У прэзідыум абраны: Александровская, Літвінаў, Рамановіч, Рахленка і Няфёд.

У рэзюмэ камісію былі абраны: Л. Рэжэка (старшыня), Г. Блейз (сакратар), І. Шапіла, М. Модэль і С. Бірыла. Першачарговымі задачамі Беларускага Тэатральнага Таварыства будуць арганізацыйныя мерапрыемствы: — прыём новых членаў, падрыхтоўка да рэспубліканскага з'езду членаў Таварыства, стварэнне навуковых габінетаў і іншае.

Работнікі музея збіраюць фальклор

Гомельскі гісторыка-краязнаўчы музей праводзіць вялікую работу па збору матэрыялаў аб партызанскім руху і звестках нямецкіх акупантаў на тэрыторыі Гомельшчыны.

Асабліва значная работа праводзіцца работнікамі музея па збору фальклора Айчынай вайны. Музей мае камплекты абласной і раённых падпольных партызанскіх газет, партызанскіх насценгазет і рукапісных часопісаў, у якіх часта партызаны змяшчалі створаныя ім песні і частушкі. Значную цікавасць уяўляе, часопіс Рагачоўскай партызанскай брыгады.

Усе гэтыя матэрыялы ўжо экспаніраваны і ў канцы студзеня будуць выстаўлены ў музей.

„НА ЦІХІМ АКІЯНЕ“

Лаўрэат Сталінскай прэміі пісьменнік А. Спянянуў разам з драматургам І. Ф. Папавым закончылі работу над інсценіроўкай рамана «Порт-Артур». Аўтары назвалі п'есу «На Ціхім акіяне».

МУЗЕЙ РУСКАЙ АРХІТЕКТУРЫ

У Маскве арганізуецца Музей рускай архітэктуры. Дзяржаўны Эрмітаж, Усеагульная Трэцьякоўская Галерэя, Музей Вышлечнага мастацтва імя А. С. Пушкіна і Музей Усходніх Культур перадаюць музею праекты, макеты, мадэлі, гравюры і іншыя матэрыялы, якія адносяцца да гісторыі рускай архітэктуры.

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

За апошні час Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі выдала зборнік «Выбраныя творы» М. Ю. Лермантава (на рускай мове), «Байкі І. А. Крылова, зборнік вершаў Пімена Панчанкі «Далёкія станцыі», зборнік нарысаў і апавяданняў П. Кавалёва «Прага бою», апавяданні М. Лупскава «Першая атака», п'есу для дзяцей В. Волгаскага «Дзед і жорнаў», нарыс Я. Рамановіча «Першы тэатр» і зборнік апавяданняў Алеся Якімовіча «Помста».

ПАМЯЦІ І. М. МАСКВІНА

Памёр Іван Міхайлавіч Масквін. Найцікавейшая страта напактала Маскоўскі Маштацкі тэатр, а разам з ім і ўсё савецкае мастацтва. Ад нас адыходзіць праслаўлены артыст, які ўвасабляў у сваёй творчасці сілу, мудрасць і сардэчнасць рускага нацыянальнага характару. Ён выйшаў з народа, ён стаў яго гонарам, выказнікам яго пацучыў і імкненняў.

Майстэрства Масквіна—глыбіннае, чыстае—выхвала цэлым пакаленню назаўбеды ўдзячных яму глядачоў.

І. М. Масквін з'яўляецца адным з самых бліскучых прадстаўнікоў рускага сцэнічнага рэалізму, які атрымаў свой пачатак у творчасці М. С. Шчэпкіна, а затым быў развіты К. С. Станіслаўскім і В. І. Неіроўвічам-Данчанка на працягу ўсёй дзейнасці Маскоўскага Маштацкага тэатра.

І. М. Масквін стварыў галерэю незабыўных вобразаў у творах Чэхава, Горкага, Астроўскага, Льва Талстога, Гогаля, А. К. Талстога, Салтыкова-Шчэдріна, Дастаеўскага. Сваім цудоўным умельствам зразумець душу рускага чалавека і ўвасабіць яе жывую сутнасць у рэальным сцэнічным вобразе Масквін здобываў любіць савецкага народа і шырокае прызнанне далёка за межамі нашай Радзімы.

З вялікай сілай і глыбінёй пацучыў

О. Кніпер-Чахава, В. Качалаў, Г. Александров, М. Храпчанка, І. Анісімаў, М. Тарханав, А. Тарасова, Б. Дабранраваў, М. Кедраў, В. Месхатэлі, В. Станішын, М. Прудкін, Ф. Шубэнка, П. Маркаў, Б. Ліванав, К. Еланская, О. Андрюшкіна, Н. Сакалоўская, В. Ершоў, А. Егловіч, А. Канстанцінаў, Ю. Калашнікаў, А. Лебедзеў, В. Пахвалін, А. Пахроўскі, Б. Мачалін, А. Гольман, Л. Каранева, Н. Падгорны, Н. Літоўцава, Б. Ізраеўскі, В. Віленкін, М. Фалеў, І. Грэмсілаўскі, А. Герасімаў, Н. Ціханав, П. Галёр, І. Грабар, А. Пазоўскі, Ф. Бандарніка, В. Барсава, Л. Леонаў, Н. Пагодзіна, А. Фадзеў, А. Карнейчук, П. Садоеўскі, А. Яблочкина, Л. Шапаваў, Я. Леонцеў, Е. Карганіца-Александровская, Ю. Юр'еў, Ю. Завадскі, І. Берсенеў, С. Міхалас, А. Таіраў, Н. Ахлопкоў, А. Паноў, Р. Сіманав, Н. Гарчакоў, Л. Волкаў, Е. Суркоў, Н. Чухкін.

Леся Українка

(Да 75-годдзя з дня нараджэння)

«Леся Українка, якая была блізка да вызваленчага грамадскага руху наогул і пролетарскага ў прыватнасці, аддавала яму ўсе сілы, сяла разумнае, добрае».

вечнае.—так пісала большэвіцкая «Рабочая Праўда» ў 1913 годзе, у дзень заўчаснай смерці паэтэсы.

Гэта выдатная украінская паэтэса адграла вялікую ролю ў развіцці украінскай літаратуры, узбагаціла яе новымі жанрамі, унесла ў яе навізну і свежасць, якая адпавядала часу.

Леся Українка (Ларыса Пятроўна Касач-Квітка) нарадзілася 25 лютага 1871 года ў культурнай і таленавітай сям'і. Маці яе, вядомая украінская паэтэса

Масквін раскрыў перад глядачамі трагедыю цара Фёдара Іванавіча. У ролі Федзі Пратасова ў «Жывым труне» Талстога ён прымушваў адчуваць усю гастроную сацыяльную супярэчнасць дарэвалюцыйнай Расіі. Ён геніяльна іграў прыняжанага і зняжанага штаб-капітана Снегірова ў «Братах Карамазых» Дастаеўскага.

Але майстэрства Масквіна рабілася гостра-сацыяльным і гуманічным, калі ён увасабляў вобразы пенавіснага яму «цёмнага царства», іграў Фаму Анісімава ў «Сяле Сяпанчыкава» Дастаеўскага, ці купца Хлынова ў «Гарачым сэрцы» Астроўскага.

Мастак, які творча аформіўся задоўга да рэвалюцыі, Масквін прыняў новую эпоху ў жыцці Радзімы з глыбокай верай, з усхваляваным жадааннем працаваць для народнага добра. Ён па прапу зняў адно з першых меісц сярод будаўнікоў новай, савецкай культуры, куды ён прынёс сваю творчую мудрасць, свае высокія патрабаванні да мастацтва і непдробны пафас сваіх грамадзянскіх пацучыў.

Мы схіляемся перад светлым жыццём і светлай памяццю Івана Міхайлавіча Масквіна, басконца ўдзячных яму за ўсё, што ён даў сваім вялікім талентам і любячым сэрцам роднаму народу.

Алена Пычла, была ў той час у поўным росквіце творчых сіл. Безумоўна, калі Леся падрасла, на яе розум зрабіла ўплыў творчасць маці. Пісаць вершы яна пачала ў раннім дзяцістве. Ужо ў трынаціцігадовым узросце яна надрукавала ў часопісу, які рэдагаваў вялікі украінскі пісьменнік, вучоны і грамадскі дзеяч Іван Франко, свой першы верш «Канвалія».

Развіццю талента паэтэсы таксама садзейнічаў яе дзядзька Драганавіч, вядомы украінскі публіцыст, крытык і грамадскі дзеяч таго часу. Творчасць Т. Г. Шубэчкі і Івана Франка была той крыніцай, якая жыла рэвалюцыйную пазіцыю Лесі Українкі.

Няпраўда і зло, свавольства царскіх сатрапаў, гаротнае жыццё народа, яго паднявольная праца пакінулі на творчасці яшчэ зусім маладой паэтэсы глыбокі след. Паступова яе лірычныя вершы набываюць палітычную сілу, пачынаюць гучаць як абвінавачванне царызму і яго прыхільнікам, заклікаюць народ да зброі, да змагання з няпраўдай.

На старонках украінскага друку з'явіліся палымныя, гнейныя вершы Лесі Українкі. Яны, як потым казаў І. Франко, «як снег зваліліся на голыя прыгняталіны і святлом сваёй прады асвятлялі прыгнечаны шлях, які ішоў ад сэрца паэтэсы да шыі цара і міністраў». Вершы яе выкрывалі і білі прыгняталінаў і ўсіх тых, хто сядзеў на карку украінскага народа; вершы яе заклікалі народ да паўстання, паказвалі шлях да «зры свабоды».

Гэты перыяд сваёй творчасці паэтэса лічыла найбольш плённым, але, нягледзячы на гэта, не была задаволена сабой і ўсё шукала яшчэ больш гострага, дзейснага слова:

Слова, чаму ты не гострая зброя, Што нібы сонца гарыць залатою? Слова, чаму ты не зробіш мечам, Тым, што знімае голыя з плечаў? Адлюстравваючы ў сваёй творчасці ідэі перадавой рускай літаратуры, паэтэса ішла ў ногу з эпохай. Герой яе твораў—гэта змагар за праўду, які не бяжыць ад адважнай барацьбы, не шкадуець свайго жыцця ў імя вызвалення народа.

Рэвалюцыя 1905 года ўзняла яшчэ вышэй бунтарскі дух творчасці Лесі Українкі. Яе творы гэтага часу поўны глыбокай лірычнасці і цэльнай, поўнай веры ў блізкае шчасце. Да найлепшых твораў паэтэсы, прысвечаных падзеям 1905 года, належыць драматычная паэма «Восенская казка».

Але рэвалюцыйныя рабочы клас пацярпеў часовае паражэнне. Надыйшла дні чорнай рэакцыі, дні царскай расправы над рэвалюцыянерамі. Зноў па ўсёй Украіне запанавала няпраўда і зло. Гэта часткова надламала сілы паэтэсы і, хіста голас яе гучаў па-ранейшаму ўспружана, усё часцей ў яе вершах пачалі з'яўляцца ноткі суму.

Цяжка хвароба (сухоты), якая была ў паэтэсы яшчэ з маленства, надламала яе сілы. Ні паветра Італіі, ні лекі, ні парадзі лепшых прафесараў не змаглі спыніць хваробу, і ў 1913 годзе, у поўным росквіце творчых сіл, яна памерла.

К. ЦІТОУ.

Рэдакцыя: Л. АЛЕКСАНДРОВСКАЯ, А. БАГАТЫРЭВ, Г. ГЛЕБАВ, Я. КОЛАС, А. КУЛЯШОВ (адказны рэдактар), А. КУЧАР, П. ПЕСТРАК, Г. ТРАН.

Навіны мастацтва

У гэтым годзе спяўаецца 80 год з дня заснавання Маскоўскай Кансерваторыі імя П. І. Чайкоўскага. За гады існавання Маскоўскай Кансерваторыі дала краіне шмат кампазітараў і выканаўцаў і з'яўлялася цэнтрам музычнай культуры нашай краіны. Да васьмідзесяцігоддзя Кансерваторыя рыхтуе некалькі друкаваных выданняў. У юбілейныя дні будзе праведзена навуковая сесія Кансерваторыі. Рыхтуецца рад канцэртаў, якія будуць праведзены сіламі выхаванцаў і студэнтаў Кансерваторыі. Аведзана некалькі творчых і выхавальных конкурсаў.

НОВЫЯ СПЕКТАКЛІ

Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР, які знаходзіцца ў г. Горы, паставіў п'есу Н. Рыбака і І. Саўчанкі «Самалёт спазнаецца на суткі». Рэжысёр Ю. Арцынскі, мастацкае афармленне П. Ягорава.

Рэжысёр С. Уладчыцкі рыхтуе да паставі п'есы А. Астроўскага і Салаў'ева «Жыцьцё Балугіна». Ролю Андрэя Балугіна выконвае артыст А. Кістаў, ролю Елены—народная артыстка БССР А. Абуховіч. Мастак — В. Паноў.

РАБОТА НАД ОПЕРАЙ «ТРАВІЯТА».

Правадзіцца музычныя рэпетыцыі оперы «Травіята» Вердзі. Ставіль спектакль закл. арт. БССР Шахрай, дырыжор—А. Брон, мастацкае афармленне закл. дзеяча БССР Н. Нікалаева. У галоўных ролях выступаюць народныя артысты БССР Л. Аляксеева, І. Балашін, М. Дзянісаў і другія. Хормайстра — А. Бен, балетмайстра — К. Ціхаміраў.

НАРОДНА-ГІСТАРЫЧНАЯ ОПЕРА «КАСТУСЬ КАЛІНОўСКІ»

Калектыў тэатра оперы і балета прыступае ў бліжэйшы час да працы над народна-гістарычнай операй Д. Лукаса «Кастусь Каліноўскі» па лібрэта Міхаса Клімковіча.

Навуковая дзейнасць выкладчыкаў кансерваторыі

Мастацкі совет Беларускай Дзяржаўнай Кансерваторыі зацвердзіў план навукова-метадычнай і канцэртнай дзейнасці прафесарска-выкладчыскага саюза на 1946 год.

Вызначаецца стварэнне раду метадычных дапаможнікаў па духавых і змычковых інструментах, метадычных зваў па пытаннях аналізу музычных твораў, метадаў хатняй працы студэнтаў. Закончыны ўжо навуковыя даследаванні «Аб прычынах праграмнасці музыкі» (аўтар — кампазітар Аладаў) і «Паліфонія рускіх кампазітараў» (аўтар — музыкантаў А. Дзімітрэў). Вялікая ўвага надаецца стварэнню навукова-метадычных прац звязаных з Беларускай музычнай культурай. І. Жыноўніч складае «школу» для беларускіх цымбалаў. Падручнік музычнага дыктанта па беларускіх мелодыях складае кампазітар В. Яфімаў. «Асноўныя выяўленчыя фактары ў форталіаным акампаніменце вакальных твораў беларускіх кампазітараў» вывучае тэарэтык А. Коробаў. «Кароткі курс гісторыі музыкі» ў прыстававанні да праграм Беларускай Дзяржаўнай Кансерваторыі складае музыказнаўца С. Ніснэвіч. Класіфікацыйны (у залежнасці ад цяжкасці) вакальных твораў беларускіх кампазітараў, для ўключэння ў вучэбныя планы Беларускай Дзяржаўнай Кансерваторыі, займаецца вакальная кафедра.

Вельмі нізкая моўная культура і бездапаможнасць у пытаннях паэтычнай тэхнікі характэрныя для гэтых вершаў. Часам бездапаможнасць у мове набывае кур'ёзныя формы.

Дети жалобно взыжали, К ним бросалась рысью мать, — піша Н. Шуранкоў, жадаючы паказаць трагічны лёс савецкіх людзей, выгнаных у нямецкую нявольню.

У вершы В. Максімава «Пожеланне юношей» ёсць такія радкі:

Я желаю, орлы молодые, Что победу творили в бою, Жить бессмертно и дни золотые Разукрасить, как роза, в гаю.

Гэтая «роза в гаю» пераканаўча гаворыць аб адсутнасці моўнай культуры ў аўтара верша.

Навушчыца пісьменна выказваць свае думкі, вась што патрэбна гэтым таварышам. Веданне мовы пойдзе ім на карысць і тады, калі яны не стануць паэтамі.

Адсутнасць моўнай культуры і слабае валоданне паэтычнай тэхнікі часта не дае магчымасці па-мастацку выказаць свае настроі і думкі і тым пачынаючым, у вершах якіх дзе-ці-дзе прабывае інавацыя, і нават паэтычная задума. У вершы В. Туманова «Знаёмая дарога» ёсць наступныя радкі:

Вось ён—знаёмы акця паляў, А вузь рака, надрэчныя ракіты, Мне кінусь у вочы зноў Курган, траншэйныя парызаны, парыты.

Відаль, што гэты аўтар не паазбулены паэтычнага пацучы. Але побач з такімі радкамі ёсць і непісьменныя, нязграбныя выразы накіталы: «зваліятаў усё, усё пройдзе ў вкці, што перажыў у бітвах і абшарыў», «мне ў працы спорыцца, напеў праносіцца ў песнях пабудовы», альбо — «я ў змаганніх высцеў, падужу ды я гаруу ідэйной новай».

АЛЕСЬ ЗАРЫЦКІ

УВАГА СЛОВУ

Штодзень рэдакцыя «ЛІМ» атрымлівае з розных куткоў Беларусі некалькі лістоў з вершамі. Іх дасягаюць рабочыя, калгаснікі, студэнты, ваеннаслужачыя — людзі розных прафесій і рознага ўзросту, рознага жыццёвага вопыту і рознага культурнага фарміну. Асноўная маса пачынаючых, ці, правільней кажучы, тых, што спрабуюць свае сілы ў паэзіі, складаецца з моладзі.

Першае, што кідаецца ў вочы пры чытанні іхніх вершаў, гэта гарачая любоў да нашай Савецкай Радзімы, да вялікага Сталіна.

Стаіх ля штурвала Савецкай зямлі Ты, родны наш бацька любімы, Яго твае дужыя рукі ўзялі, Каб былі ўсе людзі шчаслівы.

Так піша ў сваім першым вершы Леанід Угрыновіч з Хойнікаў. Балдэрасца, аптызізмам, верай у творчыя сілы народа, гордасцю за нашы перамогі пракшчаны творы пачынаючых.

Праўда, не ўсё дасланае мае ў сабе зерне таго вобразнага паэтычнага мыслення, без якога не можа быць мастацтва, і не ўсім ім быць паэтам. Але гэта і не так важна, бо, які пісаў вялікі рускі паэт Некрасаў:

Поэтом можешь ты не быть, Но гражданином быть обязан.

І важна, вядома, тое, што нашы пачынаючы аўтары правільна арыентаваны і выхаваны, што ў іхніх першых, яшчэ, як кажуць, «зялёных» спрабах, гучаць грамадскія матывы.